

Назва ТВП: Выганашчанскія балоты

© С. Левый

Код: BY012

Геаграфічныя каардынаты: 52°40' N 26°00' E

Адміністрацыйная прыналежнасць: Брэсцкая вобласць: Ганцавіцкі раён, Івацэвіцкі раён, Ляхавіцкі раён

Плошча: 61596 га

Крытэры: А1, В2

Нацыянальны прыродаахоўны статус: ландшафтны заказнік рэспубліканскага значэння «Выганашчанскае»

Міжнародны прыродаахоўны статус: ТВП міжнароднай значнасці, утворана ў 1998 годзе

Агульнае апісанне:

Буйнейшы ў Беларусі комплекс дробналіставых забалочаных лясоў, балот, рачных пойм і мелкаводных азёр.

Паўночная мяжа заказніка праходзіць па рэчышчы ракі Шчара. Пойма Шчары шырокая, моцна забалочаная. У ёй пераважаюць адкрытыя нізінныя балоты, якія перамяжоўваюцца з лазнякамі і пойменнымі лясамі. Далей, на поўдзень ад Шчары, размешчаны бяскрайнія прасторы забалочаных алешнікаў і беразнякоў, сярод якіх трапляюцца шматлікія нізінныя, пераходныя і нават верхавыя балоты. У паўднёвай

частцы заказніка знаходзяцца два буйных, тыпова палескіх возеры: Выганашчанскае (2600 гектараў) і Бабровіцкае (947 гектараў). Парослыя хмызнякмі берагі азёр моцна забалочаны, большая частка берагавой лініі ўяўляе сабой сплавіну, дно высцелена сапрапелем. У цяперашні час азёры знаходзяцца ў стадыі пераходу ад высокаэўтрофных да дыстрафіруючых вадаёмаў і хутка зарастаюць надводнай і плаваючай расліннасцю. Возера Выганашчанскае злучана з рэкамі Шчара і Ясельда славытым каналам Агінскага, які калісьці служыў для лесасплаву і судаходства. Зараз у межах заказніка Агінскі канал адноўлены і выкарыстоўваецца ў турыстычных мэтах.

На тэрыторыі ТВП захавалась тыповая палеская флора, характэрная для гэтага рэгіёна да правядзення шырокамаштабнай меліярацыі і Выганашчанскія балоты можна лічыць эталоннай ААПТ для вывучэння натуральнай лакальнай флоры. Тут адзначана 547 відаў сасудзістых раслін (3 віда -дзеразы, 6 - хвашчоў, 8 - папарацей, 3 - голанасенных, 527 - пакрытанасенных).

З гаспадарчай дзейнасці ў заказніку пераважаюць лесакарыстанне, паляванне і рыбалоўства, збор грыбоў і ягад, нарыхтоўка лекавых раслін, турызм.

Асноўныя біятопы:

Большая частка тэрыторыі (35%) занята дробналіставымі лясамі, 30% пакрыта нізіннымі і пераходнымі балотамі, 15% - верхавымі балотамі, па 10% прыходзіцца на долю пойменных лугоў і высокапрадукцыйных азёр.

Птушкі:

Спалучэнне цяжкапраходных забалочаных лясоў, рачных пойм, адкрытых нізінных балот і высокапрадукцыйных азёр абумовіла ў заказніку наяўнасць дастаткова высокай колькасці шэрагу рэдкіх відаў птушак. На тэрыторыі ТВП адзначана 184 віда птушак, з якіх 160 відаў гняздзяцца або магчыма гняздзяцца, 24 віда сустракаюцца на зімоўцы або над час міграцый.

Унікальнасць заказніка падкрэсліваецца тым, што тут захаваліся адны з апошніх на Палессі папуляцый барадатай кугакаўкі *Strix nebulosa* (20-30 пар) і заходне-еўрапейскага падвіду глушца *Tetrao urogallus mayor* (15-25 самцоў), рэгулярна гняздуецца некалькі пар арлана-белахвоста *Haliaeetus albicilla*.

На ТВП гняздзіцца шмат відаў, якія знаходзяцца пад глабальнай пагрозай знікнення альбо прыроняных да іх: вяртлявая чаротаўка *Acrocephalus paludicola*,

вялікі арлец *Aquila clanga*, дубальт *Gallinago media*, вялікі кулён *Numenius arquata*, вялікі грыцук *Limosa limosa*.

Іншыя групы жывел:

Фауназаказніка разнастайная і ўключае 58 відаў звяроў, 7 рэптылій і 9 амфібій.

На тэрыторыі заказніка існуе адна з найбуйных у Беларусі груповак лася. Таксама шмат дзікоў і казуль.

Заказнік гуляе вялікае значэнні для захавання фауны рэптылій і амфібій. Тут знаходзіцца адна з найбуйных у Беларусі (па ўсёй бачнасці, і ў цэнтральнай Еўропе) папуляцый гадзюкі - каштоўнага прамысловага віда. У возеры Выганашчанскае і па каналах адзначаецца балотная чарапаха *Emys orbicularis*, а па сухіх градах сярод балот - мядзянка *Coronella austriaca*.

Стан рэдкіх відаў птушак:

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды (2000-2010)	Крытэрыі ТВП
Нырок белавокі <i>Aythya nyroca</i>	мг	+	2005-2008	П		
Гагач чорнаваллёвы <i>Gavia arctica</i>	мг	5-10 ас	2005-2008	П		
Чапля-бугай <i>Botaurus stellaris</i>	гн	13-15 с	2010	Д	↓	
Чапля-лазянік <i>Ixobrychus minutus</i>	гн	0-3 с	2005-2008	П		
Чапля-кваква <i>Nycticorax nycticorax</i>	зал	+	2001-2009	П		

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды (2000-2010)	Крытэрыі ТВП
Чапля вялікая белая <i>Casmerodius albus</i>	зал	10-15 ас	2005-2010	П	↑	
Чорны бусел <i>Ciconia nigra</i>	гн	4-7 п	2010	Э	↔	
Каршун чорны <i>Milvus migrans</i>	гн	1-2 п	2000-2010	П	↔	
Арлан-белахвост <i>Haliaeetus albicilla</i>	гн	4-5 п	2007	Д	↑	
Арол-вужаед <i>Circus gallicus</i>	гн	9 п	2007	Д	↔	В2
Лунь палявы <i>Circus cyaneus</i>	гн	8-10 п	2001-2008	Э	↔	В2
Малы арлец <i>Aquila pomarina</i>	гн	3 п	2005-2008	Д	↔	
Арлец вялікі <i>Aquila clanga</i>	гн	4-6 п	2008	Д	↔	А1
Арол-карлік <i>Aquila pennata</i>	гн?	0-1 п	2005-2008	П		
Скапа <i>Pandion haliaetus</i>	мг	+	2005-2010	П		
Сокал-пустальга <i>Falco tinnunculus</i>	гн	2-3 п	2005-2008	Э	↔	

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды (2000-2010)	Крытэрыі ТВП
Сокал-кабец <i>Falco subbuteo</i>	гн	3-5 п	2005-2008	Э	↔	
Пагоніч малы <i>Porzana parva</i>	гн?	+	2005-2008	П		
Драч <i>Crex crex</i>	гн	50-70 с	2009-2010	Э	↔	
Журавель шэры <i>Grus grus</i>	гн	> 20 п	2005-2008	Э	↔	
Дубальт <i>Gallinago media</i>	гн	20-30 с	2005-2008	Э	↔	A1
Грыцук вялікі <i>Limosa limosa</i>	гн	2-3 п	2005-2008	П		
Кулён вялікі <i>Numenius arquata</i>	гн	> 2 п	2010	П		
Чайка шызая <i>Larus canus</i>	гн	2-3 п	2005-2008	Д		
Рыбачка белашчокая <i>Chlidonias hybrida</i>	гн	2-5 п	2010	П		
Пугач <i>Bubo bubo</i>	гн	5-7 п	2005-2008	Д	↔	B2
Сычык вераб'іны <i>Glaucidium passerinum</i>	гн	1-3 п	2010	Э		
Кугакаўка барадатая <i>Strix nebulosa</i>	гн	20-30 п	2010	Э	↑	

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды (2000-2010)	Крытэрыі ТВП
Сава балотная <i>Asio flammeus</i>	гн?	0-5 п	2000-2010	Э	↔	
Звычайны зімародак <i>Alcedo atthis</i>	гн	1-3 п	2005-2008	Д	↔	
Жаўна зялёная <i>Picus viridis</i>	гн	+	2000-2010	П		
Дзяцел беласпінны <i>Dendrocopos leucotos</i>	гн	+	2000-2010	П		
Дзяцел жоўтагаловы <i>Picoides tridactylus</i>	гн	+	2000-2010	П		
Жаўрук-смяцюх <i>Galerida cristata</i>	гн	5-10 п	2005-2010	П		
Чаротаўка вяртлявая <i>Acrocephalus paludicola</i>	гн	37-52 с	2010	Д	↓	A1

Іншыя рэдкія і знаходзячыся пад пагрозай знікнення віды:

Звяры: малая вячэрніца *Nyctalus leisleri*, паўночны кажанок *Eptesicus nilssonii*, соня-палчок *Myoxus glis*, арэшнікавая соня *Muscardinus avellanarius*, еўрапейская рысь *Lynx lynx*, барсук *Meles meles*

Насякомыя: шчыгрынавы жузаль *Carabus coriaceus*, рашэцісты жузаль *Carabus cancellatus*

, жужаль менетрые *Carabusmenetriesi*, бліскучы жужаль *Carabusnitens*, фіялетаваы жужаль *Carabusviolaceus*, медыцынская п'яўка *Hirudomedicinalis*, зялёны каромысел *Aeschnaviridis*, сenniца эдып *Coenonympphaoedippus*, тарфяннікавая жаўтушка *Coliaspalaeno*, мохавы чмель *Bombusmuscorum*, вялікі сплаўны павук *Dolomedesplantarius*.

Расліны: зубніца клубняносная *Dentariabulbifera*, цыбуля мядзведжая *Allium ursinum*, чараўнік зеленакветкавы *Platantherachlorantha*, лілея кучаравая *Lilium martagon*, аўсяніца высокая *Festucaaltissima*, наяда вялікая *Najasmajor*, каулінія малая *Cauliniaminor*, падвей стройны *Eriophorumgracile*, увярэднік скіпетрападобны *Pedicularissceptrum-carolinum*, мякатніца адналістая *Malaxis monophyllos*, альдраванда пухіраватая *Aldrovandavesiculosa*, неатыянта клубучковая *Neottianthescucullata*, тайнік сэрцападобны *Listeracordata*, тайнік яйцападобны *Listeraovata*, венерын чаравік сапраўдны *Cypripediumcalceolus*, гарлянка пірамідальная *Ajugapyramidalis*, пылкагалоўнік даўгалісты *Cephalantheralongifolia*, луннік ажываючы *Lunariarediviva*.

Пагрозы:

- Парушэнне гідралагічнага рэжыму ў выніку дрэнуючай дзейнасці разгалінавай сістэмы каналаў.
- Пажары на асушаных тарфяніках.
- Высечка лясоў.
- Дістрафікацыя і зарастанне Выганашчанскага возера.
- Зарастанне адкрытых нізінных балот і лугоў хмызняком.
- Браканьерства.

Рэкамендацыі па захаванню:

Неабходна правесці спецыяльныя работы па ўсебаковаму вывучэнню сучаснага стану экасістэмы і распрацаваць на аснове гэтых дадзеных план кіравання.

Крыніцы інфармацыі:

Асабістыя паведамленні: Астроўскі А.А., Дамброўскі В.Ч., Іваноў А.А., Левы С.В., Кіцель Д.А., Мялік А.

Скарбы прыроды Беларусі. – Мн.: Беларусь, 2005. – 215 с. (Інфармацыю падрыхтавалі: Вераб'ёў В.Н., Грычык В.В., Дзямянчык В.Т., Міндлін Г.А., Цішачкін

А.К.)

Красная книга Республики Беларусь. Животные. — Мн., 2004. – 318 с.

Красная книга Республики Беларусь. Растения. – Мн., 2005. – 538 с.

Складальнікі : Іваноў А., Мялік А., Левы С.В.

---

* Выкарыстанне змешчанай тут неапублікаванай інфармацыі для навуковых публікацый без пісьмовай згоды яе аўтараў забаронена. У выпадку выкарыстання часткі кантэнту або старонкі цалкам на іншых інтэрнет-рэсурсах, абавязковая спасылка на аўтараў і сайт iba.ptushki.org